

LUKIJALLE

Hyperteksti on tapa tuottaa ja käyttää tekstiä tähän tarkoitukseen laadittujen tietokoneohjelmien avulla. Hyperteksti on myös idea, erityinen näkemys moniulotteisen tekstin rakentamisesta ja käytöstä. Tästä näkökulmasta sillä on läheiset yhteydet ihmisen toimintaan tiedon tuottajana, hankkijana ja organisoijana. Internetin tämän hetken tunnetuin palvelu, World Wide Web tunnetaan linkkiensä ansiosta hypertekstinä. Sitä käsitellään tässäkin kirjassa, mutta tarkastelumme kohdistuu hypertekstiin laajemmin. Teoksen ulkopuolelle olemme rajanneet multimedian erityiskysymykset, toisin sanoen liikkuvan kuvan ja äänen hyperdokumenttien osana. Hypermedia on hypertekstin ja multimedian kokonaisuus, josta tarkastelemme hypertekstin osuutta.

Hypertekstiä on kutsuttu ongelmaansa etsiväksi ratkaisuksi. Tämä on ironinen kärjistyys, jossa kuitenkin piilee totuuden siemen: Jotta hypertekstiä voitaisiin käyttää, tarvitaan hypertekstijärjestelmä, samalla tavoin kuin tekstin saamiseksi paperille tarvitaan kynä ja paperi tai tietokone ja tulostin. Väline ei ole mitään ilman käyttäjiä, mutta käyttäjät eivät myöskään voi ilman välinettä saavuttaa *samoja tuloksia* kuin sen kanssa. World Wide Webin arkitodellisuudessa käyttäjä jää kuitenkin usein aiheellisesti miettimään, kumpi oli ensin — käyttäjä ja tiedontarve vai tekijä, väline ja kykyjen näyttämisen tarve. Tätä tilannetta haluamme osaltamme olla parantamassa. Mitä hyperteksti sitten voi tarjota, kenelle ja millä ehdoin?

Teoksen ensimmäisen osan aluksi hyperteksti esitellään tuttujen arkielämän ilmiöiden läpi. Siinä luodaan katsaus hypertekstin historiaan ja määritellään kirjassa esiintyvät peruskäsitteet.

Toisen osan näkökulma on tietoteoreettinen ja oppimispsykologinen, jolloin muun muassa ongelmanratkaisu nousee esille näitä yhdistävänä elementtinä. Hypertekstiin oppimisen ympäristönä ja välineenä on ladattu viime aikoina runsaasti odotuksia. Osassa tarkastellaan niitä näkemyksiä, edellytyksiä ja ehtoja, joiden varaan hypertekstin ja oppimisen suhdetta voidaan rakentaa. Sen sijaan, että kiinnittäisimme laajemmin huomiota hypertekstin avulla tapahtuvaan opiskeluun – aihehan vaatisi oman kirjansa – keskitymme pohtimaan niitä peruselementtejä, joiden varassa laadukas hyperdokumentti esimerkiksi opiskelutarkoitukseen voitaisiin laatia.

Kolmannessa osassa perehdytään hypertekstiin tiedonhankinnan välineenä. Osassa kuvataan tiedonhakua ja tiedonhakijan kannalta käyttökelpoisten hypertekstidokumenttien laatimista. Teknisenä ympäristönä viitataan World Wide Webiin. WWW:ssa tiedon tuottajan ja käyttäjän roolit limittyvät. Oppimisen ja tiedonhankinnan yhteyttä korostaa tiedonhankinnan epävarmuusperiaate, joka vaikuttaa myös hypertekstin suunnittelun ja käytön taustalla. Tiedon esittämisessä ja analysoimisessa tarkastellaan hypertekstin olemusta suhteessa käsitteisiin ja niistä muodostuviin rakenteisiin. Osassa esitellään välineitä ja menetelmiä laajojenkin tietokokonaisuuksien haltuunottamiseksi hypertekstin laatimista varten.

Neljäs osa esittelee hypertekstiä kirjallisuuden ja kulttuurin näkökulmasta. Osassa tarkastellaan hypertekstin kautta syntyviä erilaisia kannanottoja kirjallisuuteen ja kirjoittamiseen. Sisältö, rakenne, tekniikka, hyvä, valta, sielullinen ja ruumiillinen kietoutuvat yhteen hypertekstin prosessissa ja tuotteessa. Lopuksi pohditaan hypertekstin laatua ja arviointia. Haluamme antaa lukijalle keinoja myös tarkastella hypertekstin laatimisen ja käytön ympäristössä tapahtuvia muutoksia.

Miksi teimme kirjan emmekä hypertekstiä? Tätä monet ovat projektin edetessä meiltä kysyneet. Vastaamme: Tämä on hypertekstimäinen kirja. Olemme halunneet luoda kokonaisuuden, jossa on painetun kirjan monet ylivoimaiset ominaisuudet yhdistettynä hypertekstin mahdollisuuksiin. Kirjan laaja hakemisto, sivujen modernit ja älyllisesti haastavat linkkiviittaukset sekä Medusa Softwaren Internet-osoite www.co.jyu.fi/medusa ovat ratkaisumme. Tällä yhdistelmällä toivomme ja uskomme saavuttavamme hyvän tuloksen. Omalla mediavalinnallamme emme todista hypertekstiä vastaan, vaan sen puolesta, että välineen käyttämisen taitoon kuuluu halu käyttää sitä tarkoituksenmukaisesti.